1 Grupy

Zadanie 1. Pomyśl o liczbach całkowitych i dodawaniu lub o permutacjach zbioru $\{0, 1, 2\}$ i składaniu funkcji oraz uzupełnij definicję grupy:

Grupa to para $(G, *)$, gdzie G jest zbiorem, a funkcja $*\colon G \times G \to G$ (będziemy pisać $g * h$ lub gh zamiast $*(g, h)$) ma następujące własności:

1. istnieje element $e \in G$ taki, że .... Będziemy nazywać go *elementem neutralnym*,
2. dla każdego $g \in G$ istnieje element $g^{-1} \in G$ taki, że .... Nazywamy go *elementem odwrotnym do g*.
3. dla dowolnych $f, g, h \in G$ zachodzi równość ....

Zadanie 2. Ile istnieje grup czteroelementowych?[1]

Zadanie 3. Pomyśl o izometriach płaszyczny (przekształceniach zachowujących odległości, jak symetrie, przesunięcia czy obroty). Co jest złożeniem dwóch symetrii? Co jest złożeniem symetrii i przesunięcia? Czy do każdej takiej izometrii umiemy łatwo podać izometrię odwrotną?

Zadanie 4. Pokaż, że każda grupa izomorficzna jest do grupy permutacji jakiegoś zbioru.

2 Topologia

2.1 Przestrzenie metryczne

Czasami mamy na zbiorze zadaną *metrykę* $d\colon X \times X \to X$ o własnościach:

1. $d(x, y) = 0 \Leftrightarrow x = y$,
2. $d(x, y) = d(y, x)$ dla wszystkich $x,\ y \in X$,
3. $d(x, y) \leqslant d(x, k) + d(k, x)$ dla wszystkich $x,\ y,\ k \in X$.

W takim wypadku definiujemy *kulę* o środku w x i promieniu $r > 0$:

$$B(x,\, r) = \{y \in X : d(x, y) < r\}$$

Zadanie 5. Narysuj kulę $B(0, 1)$ w następujących przestrzeniach:

1. $\mathbb{R},\ d(x_1, x_2) = |x_1 - x_2|$,
2. $\mathbb{R}^2,\ d(x_1, y_1, x_2, y_2) = \sqrt{(x_1 - x_2)^2 + (y_1 - y_2)^2}$,
3. $\mathbb{R}^2,\ d(x_1, y_1, x_2, y_2) = |x_1 - x_2| + |y_1 - y_2|$,
4. $\mathbb{R}^2,\ d(x_1, y_1, x_2, y_2) = \max(|x_1 - x_2|, |y_1 - y_2|)$.

Zadanie 6. Niech X będzie dowolnym zbiorem. Definiujemy *metrykę dyskretną*

$$d(x, y) = \begin{cases} 0 & \text{dla } x = y \\ 1 & \text{dla } x \neq y \end{cases}$$

Sprawdź, że rzeczywiście jest to metryka. Jak wyglądają kule o różnych promieniach w tej przestrzeni?

[1] Z dokładnością do izomorfizmu. Heurystycznie chodzi o grupy, które mają taką samą strukturę, np. $\mathbb{Z}$ oraz $2\mathbb{Z}$ wyglądają dokładnie tak samo, poza tym, że mają inaczej nazwane elementy.

2.2 Przestrzenie topologiczne

Przestrzenią topologiczną nazywamy parę $(X, \mathcal{T})$, gdzie X jest zbiorem, a $\mathcal{T}$ jest rodziną podzbiorów X o następujących własnościach:

1. $\varnothing$, $X \in \mathcal{T}$,
2. jeśli $A_i \in \mathcal{T}$ dla $i \in I$, to ich suma też należy do $\mathcal{T}$:
$$\bigcup_{i \in I} A_i \in \mathcal{T}$$
3. jeśli A, $B \in \mathcal{T}$, to $A \cap B \in \mathcal{T}$.

Zbiór $\mathcal{T}$ nazywamy *topologią*, a jego elementy – *zbiorami otwartymi*.

Zadanie 7. Rozważmy przestrzeń metryczną $(X,\, d)$. Mówimy, że zbiór $A \subseteq X$ jest otwarty jeśli dla każdego $a \in A$ istnieje $r_a > 0$ takie, że
$$B(a,\, r_a) \subseteq A.$$
Pokaż, że tak zdefiniowane zbiory otwarte rzeczywiście zadają topologię.

Zadanie 8. Jak wyglądają zbiory otwarte topologii wyznaczonych przez odległość bezwzględną na zbiorach $\mathbb{R}$, $\mathbb{Z}$, $\mathbb{Q}$?

Przykład 1. Topologia „rzeka", prosta z dwoma początkami.

Zadanie 9. Ile jest topologii na zbiorze $\{0, 1, 2\}$? (Z dokładnością do homeomorfizmu).

Zadanie 10. Niech X będzie dowolnym zbiorem, a $\mathcal{T}$ będzie rodziną zawierającą zbiór pusty oraz dopełnienia wszystkich skończonych podzbiorów X. Pokaż, że $\mathcal{T}$ jest topologią.

Zadanie 11. Rozważmy rodzinę zespolonych wielomianów
$$S = \{w_i : i \in I\},\ w_i : \mathbb{C} \ni z \mapsto a_n z^n + \cdots + a_1 z + a_0 \in \mathbb{C}.$$
Afiniczną rozmaitością algebraiczną $\mathbb{V}(S)$ będziemy oznaczać zbiór liczb zespolonych, na których zerują się wszystkie wielomiany rodziny S. Pokaż, że dopełnienia wszystkich afinicznych rozmaitości algebraicznych tworzą topologię na $\mathbb{C}$ (nazywamy ją topologią Zariskiego).

3 Kategorie

Zadanie 12. Pomyśl o zbiorach i funkcjach lub grupach i homomorfizmach oraz uzupełnij definicję kategorii:

Kategorią nazywamy kolekcję obiektów $A, B, C \ldots$, taką, że dla każdych dwóch obiektów A, B istnieje zbiór $\mathrm{Hom}(A, B)$ *morfizmów* z A do B, które można składać symbolem $\circ$. Mają one następujące własności:

1. jeśli $f\colon A \to B$ oraz $g\colon B \to C$, to ....,
2. dla dowolnych trzech morfizmów $f\colon A \to B, g\colon B \to C, h\colon C \to D$ zachodzi równość ....,
3. dla każdego obiektu X istnieje morfizm $\mathrm{id}_X\colon X \to X$, taki że ....

Zadanie 13. Pokaż, że **Set**, **Top**, **Grp**, **Set**$_*$, **Top**$_*$ są kategoriami.

Przykład 2. Kategoria **2** z trzema morfizmami.

3.1 Epi-, mono- oraz izomorfizmy

Wprowadzimy pewne określenia morfizmów. Otóż niech $f\colon A \to B$ będzie morfizmem.

1. f jest *epimorfizmem* jeśli dla dowolnego obiektu C oraz morfizmów $g, g'\colon B \to C$ z równości $g \circ f = g' \circ f$ wynika $g = g'$.
2. f is *monomorfizmem* jeśli dla dowolnego obiektu C oraz morfizmów $g, g'\colon X \to A$ z równości $f \circ g = f \circ g'$ wynika $g = g'$.
3. f jest *izomorfizmem* jeśli istnieje $f'\colon B \to A$ takie, że $f \circ f' = \mathrm{id}_B$ oraz $f' \circ f = \mathrm{id}_A$

Zadanie 14. Czym są epi-, mono- oraz izomorfizmy w **Set**?

Zadanie 15. Scharakteryzuj (nie musi być formalnie) powyższe morfizmy w kategoriach **Top** i **Grp**.

Zadanie 16. Pokaż, że złożenie epimorfizmów jest epimorfizmem. (Analogicznie dla monomorfizmów i izomorfizmów).

3.2 Podobiekt

Podobiektem obiektu A będziemy nazywać monomorfizm $g\colon B \to A$. Rozważając jednak kategorię, w której obiekty są pewnymi zbiorami, a morfizmy funkcjami, możemy myśleć o obrazie g (czyli zbiorze z dodatkową strukturą) jako o podobiekcie (np. podobiektem zbioru w kategorii **Set** jest podzbiór).

Zadanie 17. Pokaż, że podobiekt podobiektu jest podobiektem.

Zadanie 18. Scharakteryzuj podobiekty w **Set**, **Top**, **Grp**. Dlaczego w **Top** istnieje kilka topologii jakie można nadać podzbiorowi aby był nadal podobiektem?

3.3 Produkt

Rozważmy dwa obiekty A, B jakiejś kategorii. Ich *produktem* będziemy nazywać trójkę $(A \times B, \pi_A, \pi_B)$ taką, że:

- $A \times B$ jest obiektem,
- $\pi_A\colon A \times B \to A$, $\pi_B\colon A \times B \to B$ to morfizmy,
- jeśli weźmiemy dowolny obiekt X oraz morfizmy $f_A\colon X \to A$ i $f_B\colon X \to B$ to istnieje *dokładnie jeden* morfizm $f\colon X \to A \times B$ taki, że diagram

$$\begin{tikzcd} & X \arrow[dl, "f_A"'] \arrow[d, "f"] \arrow[dr, "f_B"] & \\ A & A \times B \arrow[l, "\pi_A"] \arrow[r, "\pi_B"'] & B \end{tikzcd}$$

jest przemienny (czyli $f_A = \pi_A \circ f$, $f_B = \pi_B \circ f$).

Zadanie 19. Pokaż, że produkt, jeśli istnieje, jest unikatowy z dokładnością do izomorfizmu.
Podpowiedź: niech (P, p_A, p_B) będzie drugim produktem. Przeanalizuj diagram

$$\begin{tikzcd} & A \times B \arrow[dl, "\pi_A"'] \arrow[d, "f"] \arrow[dr, "\pi_B"] & \\ A & P \arrow[l, "p_A"'] \arrow[r, "p_B"] \arrow[d, "g"] & B \\ & A \times B \arrow[ul, "\pi_A"] \arrow[ur, "\pi_B"'] & \end{tikzcd}$$

Zadanie 20. Czym jest produkt w **Set** i **Grp**? W jaki sposób skonstruować go w **Top**?

Zadanie 21. Czy produkt zawsze musi istnieć?

4 Funktor

Funktory to przekształcenia między kategoriami. Ściślej, funktor (*kowariantny*) $T\colon \mathcal{B} \to \mathcal{C}$ to para „funkcji" (obie oznaczane T). Jedna przekształca obiekty z $\mathcal{B}$ na obiekty na $\mathcal{C}$, a druga morfizmy z $\mathcal{B}$ na morfizmy w $\mathcal{C}$, tak żeby

- $T(\mathrm{id}_B) = \mathrm{id}_{T(B)}$ dla wszystkich obiektów B z $\mathcal{B}$,
- $T(f \circ g) = T(f) \circ T(g)$ dla wszystkich morfizmów f, g w B (dla których złożenie $f \circ g$ ma sens).

Funktor *kontrawariantny* jest zdefiniowany analogiczne, zmieniamy tylko drugie wymaganie na

- $T(f \circ g) = T(g) \circ T(f)$ dla wszystkich morfizmów f, g w $\mathcal{B}$ (dla których złożenie $f \circ g$ ma sens).

Przykład 3. Funktor identycznościowy dla kategorii $\mathcal{B}$, to funktor $T\colon \mathcal{B} \to \mathcal{B}$, który dla każdego obiektu i morfizmu zwraca go spowrotem.

Przykład 4. Funktor zapominalski dla kategorii **Top**, to funktor $T\colon \mathbf{Top} \to \mathbf{Set}$ który dla każdej przestrzeni topologicznej $(X, \mathcal{T})$ zwraca X i nie zmienia morfizmów. (Każda funkcja ciągła jest przecież funkcją).

Przykład 5. Zdefiniujemy funktory $F, G\colon \mathbf{Set} \to \mathbf{Set}$ w następujący sposób: dla każdego zbioru X obydwa zwracają zbiór potęgowy $P(X)$. F zamienia morfizmy na branie obrazów, a G na branie przeciwobrazów. To znaczy dla $f\colon X \to Y$:

- $F(f):\ P(X) \ni U \to f(U) \in P(Y)$
- $G(f):\ P(Y) \ni U \to f^{-1}(U) \in P(X)$

Zadanie 22. Pokaż, że funktory zdefiniowane w przykładach spełniają aksjomaty. Rozpoznaj, który jest funktorem kowariantnym, a który kontrawariantny.

Zadanie 23. Czy potrafisz podać inne przykłady funktorów?

5 Grupa fundamentalna

Grupę fundamentalną przestrzeni (X, p) z $\mathbf{Top}_*$ oznaczamy $\pi(X, p)$. Jej elementami są klasy abstrakcji przekształceń:

$$f\colon \mathbb{S} \to X$$

spełniające warunek $f(1, 0) = p$, które są *homotopijne* – $f \sim g$ jeśli istnieje funkcja ciągła

$$F\colon I \times \mathbb{S} \to X$$

taka, że $F(0, \cdot) = f$ i $F(1, \cdot) = g$. (Wyobrażamy sobie, że zmieniając pierwszy parametr przeciągamy jedną pętelkę na drugą – spójrz na tablicę).

Określamy *mnożenie pętelek* f i g jako

$$(f * g)(x) = \begin{cases} f(2x) & \text{dla } x \in [0, 1/2] \\ g(2x - 1) & \text{dla } x \in [1/2, 1] \end{cases}$$

(Jedziemy po pętelce f, a potem po pętelce g. Musimy poruszać się dwa razy szybciej niż zwykle).

Zadanie 24. Pokaż, że mnożenie klas abstrakcji jest dobrze określone: $[f * g] = [f' * g']$ jeśli $[f] = [f']$ oraz $[g] = [g']$.

Następnie pokaż, że klasa abstrakcji funkcji stałej $c(x) = p$ jest identycznością. Pokazując łączność mnożenia oraz istnienie odwrotności zauważ, że otrzymaliśmy strukturę grupy.

Zadanie 25. Pokaż, że otrzymaliśmy funktor kowariantny $\pi\colon \mathbf{Top}_* \to \mathbf{Grp}$. (W jaki sposób działa na morfizmach?)

Zadanie 26. Pokaż, że jeżeli istnieje $f\colon I \to X$ takie, że $f(0) = p$ oraz $f(1) = q$ to $\pi(X,\ p)$ jest izomorficzne z $\pi(X,\ q)$.

Uwaga 6. W szczególności dla przestrzeni łukowo spójnych nie ma znaczenia jaki punkt wybierzemy, zawsze dostajeniemy „tę samą” grupę (z dokładnością do izomorfizmu). W takich przypadkach piszemy po prostu $\pi(X)$.

Przykład 7. Obliczenia dla $\pi(\mathbb{R})$ i $\pi(\mathbb{S})$ (tablica).

Zadanie 27. Obliczyć $\pi(\mathbb{R}^n)$ dla wszystkich $n \geqslant 0$.

Zadanie 28. Obliczyć $\pi(\mathbb{R}^2 \setminus \{0\})$.

Zadanie 29. Udowodnij, że $\mathbb{R}^2 \setminus \{0\}$ nie jest homeomorficzne z $\mathbb{R}^2$.

Uwaga 8. Przy pomocy analogicznych funktorów π da się pokazać, że sfery $\mathbb{S}^n$ i $\mathbb{S}^m$ nie są homeomorficzne dla $n \neq m$. (Analogicznie dla przestrzeni Euklidesowych $\mathbb{R}^n$).

6 Funktor spójności

Przestrzeni topologiczna X jest *niespójna* jeżeli istnieje niepusty i właściwy ($U \neq X$ i $U \neq \varnothing$) podzbiór $U \subset X$ taki, że jest jednocześnie otwarty i domknięty. Przestrzeń topologiczna jest *spójna* kiedy nie jest niespójna. *Spójną składową]* nazywamy maksymalny (w sensie zawierania), spójny i niepusty podzbiór X.

Zadanie 30. Pokaż, że jeżeli A jest spójnym podzbiorem X, a $U,\ V$ są otwartymi rozłącznymi pozdbiorami X, to:

$$A \subseteq U \cup V \implies A \subseteq U \vee A \subseteq V$$

Zadanie 31. Pokaż, że spójne składowe tworzą partycję X.

Zadanie 32. Pokaż, że pod morfizmami obrazy zbiorów spójnych są spójne.

Zadanie 33. Skonstruuj funktor przypisujący przestrzeniem topologicznym zbiór ich spójnych składowych. W jaki sposób przekształca morfizmy?

Zadanie 34. Pokaż, że $\mathbb{R}$ nie jest homeomorficzne z $\mathbb{R}^2$.